

# სწორი მართვა და სამართლიანი გადაწყვეტილებები ქვეყნის განვითარების მნიშვნელოვანი ფაქტორი

*თამაზი გამსახურდია, თეიმურაზ ფესტვენიდე*  
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის  
ასოცირებული პროფესორები

## რეზიუმე

ნაშრომში ნაჩვენებია, რომ საქართველო ოდითგანვე გამორჩეული იყო თავისი ადგილმდებარეობით, წიაღისეული თუ ბუნებრივი რესურსებით, სტუმართმოყვარეობით და სხვა მრავალი საუკეთესო თვისებით.

ასევე ყურადღებაა გამახვილებული, რომ ქართულმა ოცნებამ გარკვეული ქმედითი ნაბიჯები გადადგა სოფლის მეურნეობის წინსვლის, ინფრასტრუქტურის განვითარების, ჯანმრთელობის, საყოფაცხოვრებო და მართლწესრიგის პირობების გასაუმჯობესებლად, მაგრამ ეს საკმარისი არ აღმოჩნდა, რადგან ხელისუფლების მიერ განხორციელებული რეფორმები და გაკეთებულ კეთილშობილურ საქმეებზე გამოყოფილი ფინანსური რესურსები უყარათოდ და არამიზნობრივად იყო გამოყენებული.

ქვეყანაში მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისათვის საჭიროა გონივრული ნაბიჯების გადადგმა და ეფექტური ღონისძიებების განხორციელება, ისეთი ბერკეტების შემოღება, რომლებიც მოტივირებულს გახდის სამეწარმეო საქმიანობას. როგორც სტატისტიკიდან ჩანს, ქართველი ინვესტორები ნაკლებად იჩენენ ინტერესს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისათვის, როცა ქვეყანაში ამის საჭირო რესურსი და მოთხოვნილება არსებობს და აქ ჩადებული ინვესტიციები უამრავი სიკეთის მომტანი გახდებოდა ქვეყნისთვის.

არსებული სერიოზული კვლევების თანახმად საქართველოს ტერიტორიაზე 1261 დასახელების სასარგებლო წიაღისეული მოიპოვება. უფლება არ გვაქვს ვთქვათ ჩვენი ქვეყანა ღარიბიაო. საქართველოს აქვს პოტენციალი, რომ უფრო განვითარდეს, მას შემდეგ, როცა ღრმად შევისწავლით ქვეყნის ბუნებრივ სიმდიდრეებს და მას ჩავაყენებთ ქვეყნის სამსახურში.

**საკვანძო სიტყვები:** ბიზნესი, ეფექტიანობა, კრედიტი, ინვესტიციები, ფინანსები, ბანკები.

## SOUND MANAGEMENT AND FAIR DECISIONS AS AN IMPORTANT FACTOR IN A COUNTRY'S DEVELOPMENT

**Tamazi Gamsakhurdia,  
Teimuraz Pestvenidze**  
Akaki Tsereteli State University

## ABSTRACT

The paper highlights that Georgia has always been known for its excellent location, natural resources, hospitality and many outstanding qualities. It also emphasizes that "Georgian Dream" has taken effective steps for the development of agriculture and infrastructure, for improvement of health care, living conditions, law and order. However, this proved to be insufficient as implemented reforms and allocated funds lacked efficiency and purposefulness.

Development of small and medium scale business requires taking rational steps and implementing effective measures, introducing incentives for motivating entrepreneurship. Statistics proves that Georgian investors show little interest in developing small and medium business, while the country has necessary resources as well as demand for this and investments in this field would be extremely beneficial.

According to existing research, 1261 kinds of minerals can be found in the Georgian soil. There is no reason to complain about the poverty of our country. Georgia has great potential for future development when our natural resources are explored fully and exploited for the benefit of the country.

**Keywords:** Business, Efficiency, Credit, Investments, Finance, Banks.

\* \* \* \*

საქართველო ოდითგანვე გამორჩეული იყო თავისი ადგილმდებარეობით, წიაღისეული თუ ბუნებრივი რესურსებით, მაღალი ხუროთმოძღვრული ნიმუშების მქონე, ისტორიული ძეგლებით, ციხე-სიმაგრეებით, ტაძრებით, ეკლესია-მონასტრებით, სტუმართმოყვარეობით და სხვა მრავალი საუკეთესო თვისებით. საქართველომ არსებობის მანძილზე მრავალი ომი გადაიხადა, ბევრ ქარცეცხლს გაუძლო. მას ზურგს უმაგრებდნენ სახელგანთქმული მეფეები, ნიჭიერი და ჭკვიანი მხედართმთავრები,

პატრიოტული სულისკვეთების მქონე ბრძოლისუნარიანი მეომრები. მმართველი ელიტის ბრძნულმა და შორსმჭვრეტელმა პოლიტიკამ ღვთისმშობელი მარიამის წილხვედრი ქვეყანა დღემდე მოიყვანა და კიდევაც აგრძელებს გულანთებულ ადამიანებთან ერთად ბრძოლას კეთილი მომავლისათვის.

დიდი წარსულის მქონე ძირძველი ერის უფრო ფართოდ წარმოჩენა სურდა ეროვნული ხელისუფლების პირველ პრეზიდენტს ზვიად გამსახურდიას. სასიხარულო იყო ის ის დიდი მუხტი, როცა მისი უშუალო ხელმძღვანელობით გამოცხადდა საქართველოს დამოუკიდებლობა. დაიწყო ცხოვრებაში ახალი ერა, ახალი ქვეყნის აღმშენებლობა, სვლა დამოუკიდებლობის განმტკიცებისათვის. მიუხედავად ამისა გამოჩნდნენ დესტრუქციული ძალები, რომლებიც ყველა მხრიდან უტყვედნენ და ხელს უშლიდნენ ეროვნულ ხელისუფლებას ქვეყნის ნანატრი მომავლის ჩამოყალიბების დიად საქმეში. შინაური თუ გარეული მტრების დიდი მეცადინეობით კიდევაც დაამხეს ქართველი ერის მომავალი. ხელისუფლების ცვლილება უნდა ხდებოდა არა გადატრიალებითა და არეულობით, არამედ ცივილურად არჩევნების გზით.

აი რას წერს ქართველებზე ამერიკელი მწერალი, ნობელის პრემიის ლაურიატი ჯონ სტეინბეკი: „ქართველები უძველესი ხალხია, რომელთა წინაპრები ევფრატის ნაპირზე ცხოვრობდნენ, ჯერ კიდევ მაშინ, როცა ბაბილონი ქალაქი არ იყო. ვიცით, რომ ისინი შუმერების შთამომავლები არიან. ამჟამად მსოფლიოში არსებულ ტომთა შორის ერთერთი უძველესი ხალხია“. ყოველივე ამას იზიარებს და ამტკიცებს თვალსაჩინო მეცნიერი სიმონ ჯანაშია.

მსოფლიოს მოსახლეობის უმრავლესობა გამოხატავს დიდ ყურადღებას საქართველოს მიმართ, რადგან ჩვენი ქვეყანა არის უსაფრთხო და მიმზიდველი. ვიზიტორი თუ ტურისტი ვინც ყოფილა საქართველოში დიდად კმაყოფილი და აღფრთოვანებული წასულა. მათ აქ დიდი სიყვარული, სტუმართმოყვარეობა და სითბო უგრძნიათ. იშვიათად თუ ნახავთ პლანეტაზე ქვეყანას და ხალხს, რომელსაც სტუმრის მიმართ ისეთი სითბო, პატივისცემა, სიყვარული და სტუმართმოყვარეობა ახასიათებს, როგორც ქართველ ერს.

უნდა აღინიშნოს, რომ წინა ხელისუფლებასთან შედარებით ქართულმა ოცნებამ სხვა ბევრი ღონისძიების გატარებასთან ერთად გარკვეული ქმედითი ნაბიჯები გადადგა სოფლის მეურნეობის წინსვლის, ინფრასტრუქტურის განვითარების, ჯანმრთელობის, საყოფაცხოვრებო და მართლწესრიგის პირობების გასაუმჯობესებლად, მაგრამ ეს საკმარისი არ აღმოჩნდა, რადგან ხელისუფლების მიერ განხორციელებული რეფორმები და გაკეთებულ კეთილშობილურ საქმეებზე გამოყოფილი ფინანსური რესურსები უყაირათოდ და არამიზნობრივად იყო გამოყენებული.

„ქართულმა ოცნებამ“ ქართველი ხალხის დიდი მოლოდინის მიუხედავად ჯერჯერობით ბოლომდე

ვერ გაამართლა იმედები და ვერ შეძლო ხალხის ნანატრი სამართლიანობის აღდგენა.

„ქართული ოცნების“ მმართველ სტრუქტურას მოქნილი გონივრული სტრატეგია და ხედვა სჭირდება. უარი უნდა სთქვან მავნე ჩვევებზე - ნეპოტიზმის გარეშე განახორციელონ ადმინისტრაციული რესურსების შერჩევა - დანიშვნა. ასეთი პრაქტიკა ადამიანებს უბიძგებს ჩამოყალიბდეს, როგორც მოაზროვნე და კარგ სპეციალისტად და არ ექნებათ ამბიცია კვალიფიკაციისა და გამოცდილების გარეშე სხვადასხვა იერარქიაში დაიკავონ „ჩანყობილი“ მაღალი თანამდებობა. ასეთნაირად შერჩეული ადამიანისეული რესურსები დიდ სარგებლობას მოუტანს ხალხს და ქვეყანას. ბევრი კარგი გაკეთებულის გარდა რიგ რეგიონში სახეზეა დანგრეული ინფრასტრუქტურა და გაპარტახებული გიგანტური საწარმოები, როგორიცაა ქუთაისის ნისქილკომბინატი, ელექტრომექანიკური ქარხანა, კაველექტრომონტაჟი და მრავალი სხვა, რომელიც მთელ დასავლეთ საქართველოს ელექტროინდუსტრიის საქმეს ემსახურებოდა. ალბათ ასეთ დღეშია ქვეყნის სხვადასხვა რეგიონში არსებული საწარმოები... გონივრული გადაწყვეტილების მიღების შედეგად შეიძლებოდა მათი ეფექტური გამოყენება. აღნიშნული ქონების განიავებაში ლომის წილი ქონების მართვის სამმართველოს მიუძღვის, რამაც უარყოფითი გავლენა იქონია ქვეყნის სოციალურ ეკონომიკური პრობლემების გადაჭრაში.

მოტივირებული მშრომელი ადამიანების გარეშე ქვეყანას ვერ ავაშენებთ. შვედეთის გმირის მანერჰეიმის სიტყვებით თუ განვსჯით - „ვაჭრუკანების, მსტოვრებისა და კარიერისტების მიერ აშენებული ქვეყანა არავის უნახავს. სახელმწიფოს იდეალისტები და პატრიოტები ქმნიან, რომლებიც მზად არიან უყოყმანოდ შესწირონ თავი სამშობლოს. პატრიოტიზმის გარეშე ქვეყნის აღმშენებლობა წარმოუდგენელია“. თითქმის იგივეა ჩვენი მგონის აკაკი წერეთლის ნააზრევი: „ვინც სამშობლოს სულსაც არ სწირავს, იმას არ ჰქვია მამულიშვილი“.

დღეს ქართველი კაცი გაზარმაცებული და ინდიფერენტულია, არ ადარდებს თავისი სამშობლოს ბედ-იღბალი. როგორ უნდა იყოს განწყობილი თითოეული მოქალაქე თავისი ქვეყნისადმი და როგორ უნდა ფიქრობდეს თავისა თუ ქვეყნის მომავლისათვის ნათლად ჩანს პოლონეთის მაგალითიდან: ჩვენი ქვეყნების უახლესი ისტორია ძალიან ჰგავს ერთმანეთს, ესაა სოციალისტური ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პერიოდი. თუმცა პოლონეთში ჩატარებულმა სწორად გათვლილმა რეფორმებმა (შოკურმა თერაპია და სხვა) უფრო სწრაფი და მაღალ ეფექტური შედეგები მოიტანა. პოლონეთში შიდა პროდუქტის ხვედრითი წილი ერთ სულ მოსახლეზე საკმაოდ მაღალია, ცხოვრების პირობები, სხვა ანალოგიური გზით მიმავალ ქვეყნებთან შედარებით, უკეთესია, რაც ქვეყნიდან მოსახლეობის დენადობის შემცირებას უწყობს

ხელს. პოლონელები ოპტიმისტური განწყობით უყურებენ ჯერ კიდევ არსებული პრობლემების გადაწყვეტას. ზედმიწევნით უყვართ ქვეყანა, მშობლიური ენა, კულტურა და ისტორიული წარსული, მტკიცედ და კატეგორიულად მოითხოვენ სახელმწიფოში პოლონური ენის ცოდნას, ასეთია მათი სულისკვეთება. უნდა მივხადოთ პოლონელ ხალხს - დავფიქრდეთ ქართული ენის სინმინდის დაცვაზე. გავამკაცროთ და რეალური გავხადოთ საჯარიმო სანქციები იმ ორგანიზაციების მიმართ, რომლებიც უგულვლყოფენ კანონის მოთხოვნებს ფირნიშებისა და სხვა დოკუმენტების გაფორმებისას სახელმწიფო ენის მიმართ. დაუშვებლად მიგვაჩნია ფირმის რეგისტრაციაში გატარება - არაქართული შინაარსისა და მითუმეტეს უცხო ალფავიტიტ ჩანერილი სიტყვების გამოყენება.

ქვეყანაში მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისათვის საჭიროა გონივრული ნაბიჯების გადადგმა და ეფექტური ღონისძიების განხორციელება, რომ მენარმემ შემოქმედებით საქმიანობაში იგრძნოს ისეთი ბერკეტების შემოღება, რომლებიც მოტივირებულს გახდის სამენარმეო საქმიანობას. კერძოდ, დაკანონებული უნდა იქნეს გრძელვადიანი კრედიტები დაბალი საპროცენტო განაკვეთით და საბანკო საქმიანობაში ბინების იპოთეკით დატვირთვა და საკანონმდებლო ორგანოს გადაწყვეტილებით გაუქმდეს ბანკების შემოსავლების გადიდების მახინჯი პრაქტიკა. სახელმწიფომ იფიქროს იმაზე, რომ კრედიტის აღებისას მსესხებელს გულში ჩაუსახავს იმედებს, რომ აღებული კრედიტი მისთვის მისაღებია და არ გამოიწვევს მის დათრგუნვას. ბინების იპოთეკით დატვირთვამ გაამდიდრა ბანკები და გააღატაკა ქართული ოჯახები. ასეულობით და ათასეულობით ადამიანი დარჩა უსახლკაროდ, რამაც ხელი შეუწყო მოსახლეობის გადიდებას საზღვარგარეთ. დაცარიელდა სოფლები თუ ქალაქები. მაგალითად, ბოლო ათ წელიწადში ძალიან გაიზარდა გაუკაცრიელებული სოფლების რაოდენობა, თუ 2002 წელს ასეთი 143 სოფელი იყო, ამჟამად 223 შეადგენს. 2000 წელს 16 ერთკომლიანი სოფელი იყო, 2014 წელს ასეთი 39 სოფელია. 2002 საქართველოში 28 დიდი (5000 და მეტი მოსახლეობით) სოფელი იყო, ამჟამად ეს რიცხვი 12-მდე შემცირებული. სამწუხაროდ ეს ტენდენცია კვლავ გრძელდება. ზოგს ქვეყნის დედაქალაქში სურს დაბინავდეს, იქირაოს ნესტიანი სარდაფი და მიჰყოს ხელი სასოფლო სამეურნეო პროდუქტების რეალიზაციას. ამით არჩინოს ოჯახი. ამიტომაც, რომ დედაქალაქში ტევა აღარ არის, აქ ქვეყნის მოსახლეობის 40%-ზე მეტი ცხოვრობს, რაც იწვევს დიდ სირთულეს თბილისისათვის.

საქართველოში ყველა კუთხეში თუ ადრე სიცოცხლე ჩქეფდა, ახლა მიტოვებული ოდასახლები, გავერანებულია ლამაზი გარემო და ითხოვს მოვლა-პატრონობას. გული გეტკინება, რომ ნახოთ რაჭა-ლეჩხუმის, ქვემო და ზემო სვანეთის, იმერე-

თის, სამეგრელოს და სხვა კუთხეების ადამიანების ყოფა-ცხოვრება. ყოველივე ამის გამოსწორებისათვის საჭიროა მეცნიერებმა, პრაქტიკოსებმა და ხელისუფლების წარმომადგენლებმა, ხალხის წარმომადგენლებთან ერთად, იფიქროს და მათი მონაწილეობით შედგეს შესაფერისი პროექტი, რომელიც ერთხელ და სამუდამოდ გადაწყვეტს ქვეყნის აღდგენა-აღორძინების პროცესს. ჩვენ არაერთხელ აღგვინიშნავს და კიდევ ერთხელ ხაზგასმით ავლენიშნავთ, რომ ქართველი კაცი უფრო მობილიზებული და გულანთებული უნდა იყოს მშობლიური კუთხის სიყვარულით. აბა, ნახეთ ებრაელმა ერმა რას მიაღწია. მონდომებითა და შრომით აღაშენა და წალკოტად აქცია უდაბნო და დღეს ისრაელის სახელმწიფო ანგარიშგასანევი ქვეყანაა მსოფლიოში. მცირემიწიან ისრაელში ერთ მტკაველ მიწას ვერ ნახავთ დაუმუშავებელს. წლის ყველა სეზონში „კიბუცებში“ მოჰყავთ ყველაფერი ის, რაც ადამიანის მოთხოვნებს დააკმაყოფილებს. ჩვენთან ათასობით ჰექტარი ნაყოფიერი მიწა ელის მშრომელი ადამიანის ხელს. ახლანდელმა ხელისუფლებამ სოფლის მცხოვრებლებს დიდი შვება მისცა - დაუხნა ათასობით ჰექტარი მიწა და უთხრა - მოუარე და მიიღე მოსავალი. სამწუხაროდ, ბევრმა ადამიანმა ხელი არ გაანძრია. ვინც შრომა არ დაიზარა უხვი მოსავალი მიიღო. რა ხდება, რა არის მიზეზი? ხალხი გაზარმაცდა, იმაზე აღარ ფიქრობენ, რომ „სხეულის გადასარჩენად პურია საჭირო, სულის გადასარჩენად კი სიყვარული“. ამაზე თუ დაფიქრებულა ქართველი კაცი, რომელიც ფიქრობს საზღვარგარეთ წასვლაზე, იქ ურჩევნია მონად ემსახუროს უცხოელს, ვიდრე თავის ქვეყანაში შრომით და ვაჟკაცური საქმიანობით ისახელოს თავი. ჩვენს ქვეყანას რაცა სჭირს, ყველაფერი ჩვენი ბრალია. ბევრმა შეიძულა შრომა, სხვის ხელში შემყურე გახდა და სხვისგან ელის დახმარებას. როდემდის? თუ ქვეყანა მაქსიმალურად გამოავლენს და გამოიყენებს არსებულ რესურსებს, იმედია, შევძლებთ, ძირითადად ვანარმოთ მოსახლეობის გამოსაკვებად საჭირო პროდუქტი, სანამ უნდა ვიყოთ სხვა ქვეყნებიდან შემოტანილი გენმოდირიცირებული იმპორტული პროდუქტის იმედად? ანტიკორუფციული კავშირის თავმჯდომარე გიორგი ბურჯანაძე აღნიშნავს, რომ ქართულ ბაზარზე არსებული პროდუქტის 80% ფალსიფიცირებულია, მათ შორის ბევრი იმპორტულიც არაა ნატურალური. დანარჩენი 20% კეთილსინდისიერი მენარმის პროდუქტია.

ჩვენი ქვეყანა არავის მონა არ უნდა იყოს. ქართველი ხალხი ყოველთვის. გმირული სულისკვეთების ხალხად ითვლებოდა. ნუ დავივინყებთ ილიასეულ სენტენციას „ჩვენი თავი ჩვენადვე გვეყუდნეს“, როცა ქვეყანა კრიზისულ მდგომარეობაშია, ერთ მუშტად შევიკრათ, ქართველებო. შეუძლებელი შევძლოთ, როგორც ეს შეძლო დიდმა დავით აღმაშენებელმა. ნიკოფსიიდან დარუბანდამდე გადაჭიმული საქართველო შაგრენის ტყავივით მცირ-

დება. პოლიტიკოსების უნიათობის გამო ქართული მიწების 20 და 33% ოკუპირებულია რუსეთისა და თურქეთის მიერ. გაკვირვებას იწვევს ის ფაქტი, რომ ჩვენი ხელისუფლება ხელგაშლილი ეგებება უცხოელ მიგრანტებს, როგორც დემოგრაფი ა. თოთაძე აღნიშნავს, რომ ზუსტი სტატისტიკა მიგრანტების შესახებ არ არსებობს, მაგრამ ვიზუალურადაც თვალში საცემია თბილისში 100 კაციდან 10 მიგრანტია. ანუ გამოდის, რომ მოსახლეობის თითქმის 10% მიგრანტია. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ქვეყანაში 500 ათასამდე ადგილმონაცვლე მოსახლეობიდან უმრავლესობა ჯერ კიდევ გაუსაძლის პირობებში ცხოვრობს. თვალში საცემია ისიც, რომ ევროპის მაღალგანვითარებული ქვეყნებიც კი თავს არიდებენ მიგრანტების მიღებას და თხოულობენ დაწესდეს ქვოტები მათ რაოდენობაზე, ჩვენთან კი სტატისტიკის არ არსებობის გამო არც კი ვიცით რამდენი მიგრანტი ცხოვრობს ჩვენთან და არავის გამოუთვლია ის ზღვარი თუ რამდენი უცხოელის მიღებაა შესაძლებელი ისე, რომ არ დავაზარალოთ ჩვენი დემოგრაფიული სურათი. ამ სიტუაციაში შეიძლება საკუთარ ქვეყანაში ეროვნულ უმცირესობაში აღმოვჩნდეთ.

გასაკვირი არ არის, ქვეყანა რთულ და მძიმე მდგომარეობაში იყოს, რადგან, ხშირ შემთხვევაში, ვერ ვახერხებთ ადამიანური რესურსების მიზანმიმართულ და ეფექტურ გამოყენებას. ამის მიზეზი ბევრია, მათ შორის კარგი და პატიოსანი კადრის გარკვეულწილად, ამის მიზეზია, რომ ქვეყნის ხელისუფლების მართვის ზედა და ქვედა სტრუქტურებში ჭარბობს უნიათო და არაფრის მკეთებელი კადრები. სწორედ ამ უნიათობამ, არაკომპეტენტურობამ და უპასუხისმგებლობამ ქვეყანა მიიყვანა კრიზისამდე. ჩვენი აზრით, მოუთმენელი და აღმაშფოთებელია სამთავრობო სტრუქტურებში ისეთი გავლენიანი ადამიანების ყოფნა, რომლებიც ქმნიან იმის ილუზიას, რომ ქვეყანაში არ არის ღირსეული და გამოცდილი კადრი, ამით ხელს უწყობენ საბოტაჟს და აფერხებენ ქვეყნის წინსვლას.

ჩვენი ქვეყანა ეკონომიკურად ძლიერი და წელგამართული რომ იყოს, საქართველოში მცხოვრებმა ადამიანებმა უნდა გაათვითცნობიერონ, რომ გააზრებული ეფექტური შრომის შედეგად მიღწეული იქნება სასურველი შედეგები, რომლებიც უზრუნველყოფს ქვეყნის კეთილდღეობას.

დღევანდელი მარკეტები გადავსებულია უცხოური წარმოების კვების თუ სამრეწველო პროდუქტებით. ჩვენი დაკვირვებით, ნათლად ჩანს, რომ საქართველოში ადამიანების დიდ ნაწილს სურვილი აქვთ კომერციულ საქმიანობას მოჰკიდონ ხელი, როცა ადამიანების უმრავლესობას არ გააჩნია შესაბამისი პროფესიული უნარ-ჩვევები, კვალიფიკაცია და გამოცდილება, მაგრამ ეს დარგი უფრო შემოსავლიანია. ნებისმიერ რეგიონში სავაჭრო ობიექტების მშენებლობის ბუმი დგას. რა არის მიზეზი? როგორც ირკვევა, ქვეყანაში მაინც და მაინც არ იჩენენ ინტერესს

მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისათვის, როცა ქვეყანაში ამის საჭირო რესურსი და მოთხოვნილება არსებობს, როგორც პრაქტიკამ დაგვანახა, ქართველი ინვესტორები თავს არიდებენ სამეწარმეო საქმიანობაში ინვესტიციების ჩადებას, რადგან სამეწარმეო საქმიანობა რთულია, მოითხოვს დიდ და შრომატევადი სამუშაოების განხორციელებას, მაგრამ აქ ჩადებული ინვესტიციები უამრავი სიკეთის მომტანი გახდებოდა ქვეყნისთვის და თვით ინვესტორებისთვისაც. ჯერ ერთი, დასაქმდება ათასობით ადამიანისეული რესურსები, გამოყენებული იქნება ადგილობრივი ბუნებრივი თუ წიაღისეული რესურსები, წარმოებული ნატურალური პროდუქტებით უზრუნველყოფილი იქნება მოსახლეობა, ჩამოყალიბდება დისტრიბუციები, სადაც უმეტესწილად დასაქმდება ახალგაზრდობა, ბიუჯეტში შევა მილიონობით შემოსავალი, რაც ხელს შეუწყობს ქვეყნის კეთილდღეობის ამაღლებას. როცა ქვეყანას ეროვნული ხელისუფლება მართავდა, განსაკუთრებული ყურადღება ჰქონდათ გამახვილებული რესპუბლიკაში ბუნებრივი სიმდიდრის მეცნიერულ შესწავლაზე. მაშინდელ ხელისუფლებას ნორმალურ ფუნქციონირების საშუალებას არ აძლევდნენ, როგორც შინაური, ასევე გარეშე მტრები, რომ ქვეყანა ყოფილიყო ეკონომიკურად ძლიერი და დამოუკიდებელი. ერზე მოფიქრალი ზვიად გამსახურდიას ხელისუფლებამ მოკლე დროში ბევრი რამ გააკეთა. ეროვნული ხელისუფლების პირობებში ხელშეკრულება გაფორმდა ყატარის სასულთნოსთან სასმელი წყლის საქართველოში ჩამოსხმაზე და ყატარში გატანაზე. ყატარელ ბიზნესმენტთა დელეგაციამ სასმელი წყალი ასპინძის რაიონში შეარჩია. ისინი თავიანთი ხარჯებით აშენებდნენ ქარხანას. საქმე გადაწყვეტილი იყო და ყატარელები ხარობდნენ - მთელ ყატარს მოამარაგებს საქართველოს წყალიო! ასევე გადწყვეტილი იყო, რომ ბერძნები საქართველოში ბაყაყების ფერმას ააშენებდნენ, სადაც 4 ათას კაცს დაასაქმებდნენ, წელიწადში 12 მილიონ ქილა ბაყაყის კონსერვს დაამზადებდნენ. ეს იქნებოდა «უდიდესი შემოსავალი საქართველოსთვის მაგრამ კრიმინალურმა გადატრიალებამ ყველაფერი ჩაშალა და დაღუპა. აღსანიშნავია, რომ დმანისისა და ბოგდანოვკის რაიონში მსოფლიოში ბაზალტის მარაგის ცხრა მეათედია დავანებული. ბაზალტი შეუცვლელი პროდუქტია სარაკეტო მშენებლობაში, გადამუშავებული ბაზალტისაგან ამზადებენ კოსმონავტების სკაფანდრებს და ისეთ ქსოვილებს, რომლის გარეშე ადამიანი კოსმოსში ვერ გაფრინდება. ასეთი დიდი მარაგის მქონე დმანისისა და მის შემოგარენში უნდა შექმნილიყო დიდი დასახლება, მაგრამ წინათ არსებული ხელისუფლების ხელმძღვანელობა საქართველოს ერთ-ერთი უძლიერესი გეოლოგიური სკოლის წარმომადგენლებს მასში არ აღებინებდნენ მონაწილეობას, რათა ჩვენს მოსახლეობას არ სცოდნოდა, რა სიმდიდრეს ფლობდა იგი ბაზალტის სახით. იგივე შეიძლება ითქვას დარიშხანის საბადოზე, რომელიც

რაჭა-ლეჩხუმ-სვანეთის მთებში მოიპოვებოდა (ახლა კონსერვაციაა გაკეთებული). საბჭოთა კავშირის დროს იაპონელები ამ წიაღისეულს ათეული წლების განმავლობაში ეზიდებოდნენ რაჭიდან და მერე მსოფლიო ბაზარზე ასმაგად ყიდდნენ. არსებული სერიოზული კვლევების თანახმად საქართველოს ტერიტორიაზე 1261 დასახელების სასარგებლო წიაღისეული მოიპოვება. უფლება არ გვაქვს ვთქვათ ჩვენი ქვეყანა ღარიბიაო. საქართველოს აქვს პოტენციალი, რომ უფრო განვითარდეს, მას შემდეგ, როცა ღრმად შევისწავლით ქვეყნის ბუნებრივ სიმდიდრეებს და მას ჩავაყენებთ ქვეყნის სამსახურში. ხელისუფლებამ უნდა განახორციელოს ახალ-ახალი პროგრესული რეფორმები, რათა მიაღწიოს სანუკვარ მიზანს მოტივირებული და გონივრული შრომა ბოძეს მისცემს სამენარმეო საქმიანობის ეფექტურ განვითარებას. თუ გვინდა ვარსებობდეთ და ერი გადავარჩინოთ, საჭიროა მუხლჩაუხრელი შრომა, მოყვასისადმი თანადგომა, მიტევება, რჩევა, ერთგულება, ერთმანეთისათვის პატივისცემა და სამშობლოს სიყვარული. მოვუსმინოთ იოანე ოქროპირის შეგონებას „უბედურება ისაა, ადგომა რომ არ გინდა“. შეიძლება ადამიანი წარუმატებელი იყოს, მაგრამ არ უნდა შეეპუოს ამას შრომით, ბრძოლითა და გონიერი მენეჯმენტის მეშვეობით, რისკების გონივრული გათვლებით უნდა დავძლიოთ წინააღმდეგობები და მივაღწიოთ წარმატებებს.

ქვეყნის ვერცერთმა ხელისუფლებამ ჯერ-ჯერობით ვერ გამონახა ისეთი ეკონომიკური ბერკეტები, რომლებიც უზრუნველყოფდა ხალხის ცხოვრების კეთილდღეობის ამაღლებას. ჩვენი აზრით, საჭიროა ფართომასშტაბიანი რეფორმა, რომლის დაგეგმვაში და რეალიზაციაში მონაწილეობას მიიღებენ გამოცდილი პროფესიონალები, მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები და არა თვითმარქვია დილეტანტები, რომლებიც სამწუხაროდ, „მრავლად არიან მიტმასნილი მმართველობაზე. დიდი ფრანგი განმანათლებელი ვოლტერი აღნიშნავდა, რომ „სახელმწიფოს აუძლურებს არა ფულის, არამედ ნიჭიერი ადამიანების ნაკლებობა“. სწორედ ეს სიტუაციაა ჩვენს ქვეყანაში. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში მყოფმა ქვეყანამ ვერ მოახერხა ისეთი საკანონმდებლო ბაზის შექმნა, რომელიც ინვესტიციების შემდგომ მოზიდვასა და სამენარმეო საქმიანობის განვითარებას შეუწყობდა ხელს. ყოველივე ამან უარყოფითი გავლენა იქონია იმაზე, რომ ქვეყნის სასურსათო კალათაში ყოველწლიურად იზრდება იმპორტირებული სასოფლო პროდუქტის წილი, რაც ქვეყნის მასშტაბით 2/3-ის ტოლია. ცხადია, იმპორტირებული სასოფლო პროდუქტის ასეთი მოძალბება ხელს უშლის ჩვენი ქვეყნის განვითარებას. უკარგავს გლახს საქმიანობის მოტივაციას, მნიშვნელოვნად აღარბებს სოფლად მცხოვრებ მოსახლეობას და ინვესს მათ დესოციალიზაციას. ამას, უდავოდ, მოჰყვება სოფლების,

განსაკუთრებით კი მთიანი რეგიონების დაცლა, რასაც, შესაძლოა, შორს მიმავალი და შეუქცევადი ნეგატიური შედეგები მოჰყვეს. ცხადია, ბოლო დროს მიღებული კანონი მთიანი რეგიონების შესახებ წინ გადადგმული ნაბიჯია, მაგრამ მასაც გააჩნია გარკვეული ხარვეზები, რომელებიც დროულ კორექტივებას მოითხოვს.

სახელმწიფომ აუცილებელი სამართლებრივი და ფინანსური, ეკონომიკური პირობების შექმნით ყოველმხრივ უნდა შეუწყოს ხელი მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებას და სოფლად სხვადასხვა კოოპერატივების და გაერთიანებების შექმნას და ფუნქციონირებას. მოსანესრიგებელია ბუნებრივი და წიაღისეული რესურსებით სარგებლობის წესებიც. აუცილებელია მეტი გამჭვირვალობა ამ საქმეში, რათა ერთეულები არ დაეპატრონონ რესურსებს. ქვეყნის ადამიანური რესურსების გადარჩენა და საზღვარგარეთ გადინების შემცირება შეუძლებელია მხოლოდ კანონქვემდებარე აქტებით, აუცილებელია მოსახლეობის თვითშეგნების, შრომის დისციპლინისა და სამენარმეო საქმიანობის ამაღლებისათვის სწორი პოლიტიკის განხორციელება. ჩვენ გვჭირდება გაცილებით უფრო მრავალჯერ მაღალი ზრდის ტემპები, რათა მივაღწიოთ ისეთი ქვეყნების დღევანდელი ცხოვრების დონეს მაინც, როგორიცაა თურქეთი, აზერბაიჯანი, ბალტიისპირეთის პოსტსაბჭოთა ქვეყნები და ა.შ. უპირველეს ყოვლისა საჭიროა სახელმწიფოებრივი აზროვნების დეფიციტის აღმოფხვრა, როგორც ქვეყნის მოქალაქეების ასევე სახელმწიფო მოხელეებს შორის, რაც გააერთიანებს ერს, გაუმჯობესდება ხელისუფლებასა და ხალხს შორის ურთიერთობა, შემცირდება ნეპოტიზმი, მომხვეჭელობა, ამაღლდება შრომის ეფექტიანობა, მეტად დაფასდება, დღესდღეობით დაუფასებელი, ინტელექტუალური პოტენციალი და ყველა მატერიალური, ფინანსური, ბუნებრივი თუ ინტელექტუალური რესურსი მიმართული იქნება ქვეყნისა და მისი ყველა მოქალაქის კეთილდღეობისაკენ.

## **გამოყენებული ლიტერატურა**

1. ვ.პაპავა, თ. თაფლაძე, ეკონომიკური განვითარების ტენდენციებისა და პერსპექტივების შესახებ, ჟურ. ეკონომისტი, №12, 2013.
2. საქართველოს სტატისტიკური წელიწადური 2018.
3. თ. გამსახურდია, თ. ფესტენიძე, მენარმეობა - ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების პოტენციალი, საერთაშორისო პრაქტიკული კონფერენციის მასალები, ქუთაისი, ანსუ, 2016 წ., გვ. 217-220
4. თ. გამსახურდია, ქვეყნის ბუნებრივი და ფინანსური რესურსების ეფექტური ხარჯვისადმი ძირითადი მიდგომები, „თანამედროვე განვითარების ეკონომიკური, სამართლებრივი და სოციალური პრობლემები“ კონფერენციის მასალები №3, გვ. 11-12.